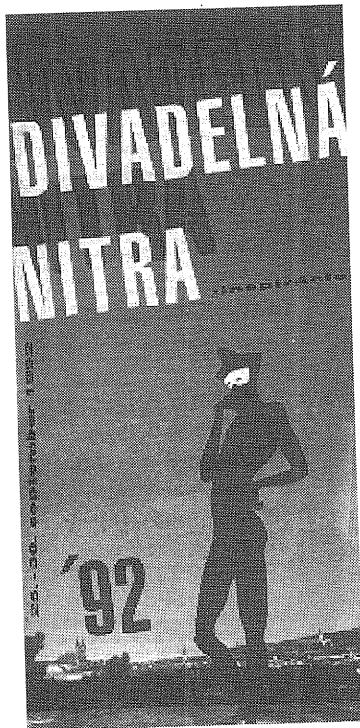

NITRIANSKE INŠPIRÁCIE

Prehliadka slovenských profesionálnych divadiel Májová Nitra sa tohto roku, po dlhšej pauze, predstavila v novom šate. Formálnou a dočasnou, kvôli posunutému dokončeniu nového nitrianskeho divadla, bola zmena termínu konania, z májového na septembrový (aj preto nový názov prehliadky: Divadelná Nitra). Obsahovo sa prehliadka rozšírila, jej záber bol veľkorysejší. Rezignovala na svoj súťažný charakter a stala sa otvoreným stretnutím inšpirácií. Do konfrontácie s profesionálnym divadlom sa dostali aj iné divadelné či paradivadelné aktivity. Program dopĺňali rôzne sprievodné akcie, semináre, diskusie, výstavy.

Jednou z pracovných akcií prehliadky bolo stretnutie Divadlo vo výchove, pripravené v spolupráci s Medzinárodným domom umenia pre deti Bibiana (garant Sáša Petrovická) a Pedagogickou fakultou v Nitre (garant PhDr. Marta Žilková). Prostredníctvom praktických ukážok sa obracalo predovšetkým na pedagógov a pracovníkov s deťmi, upozorňovalo na niektoré zaujímavé a netradičné možnosti uplatňovania dramatických postupov vo vyučovacom procese. Cieľ stretnutia formulovala v informačnom bulletine Sáša Petrovická: "Na Slovensku sa dramatická výchova, respektíve tvorivá dramatika začína čoraz častejšie skloňovať aj medzi pedagógmi a oprávnené, pretože táto metóda ponúka mimoriadne zaujímavé podnety pre výuku viacerých predmetov: literatúra, zemepis, dejepis, slovenský jazyk a cudzie jazyky, etika, ale aj matematika, chémia ... Bohužiaľ zatiaľ môžeme hovoriť len o využití v podobe inšpirácií, a nie ako o prirodzenej súčasť vyučovacieho procesu. Existujú len osamotené snaženia, chýba energia, možnosti a spôsob, ako od inšpirácie prejsť k zdravo vypracovanému systému. Absentujú kontakty, informácie a niekedy možno aj ochota spolupracovať.

Veríme, že toto stretnutie pomôže nájsť cesty k plodnej ko-

munikácii a spolupráci v oblasti dramatickej výchovy. Dúfame, že záujem o túto metódu, najmä na poli pedagogických škôl, sa zmení na konkrétny vyučovací predmet."

Stretnutie bolo rozdelené do dvoch častí. V prvej prebehli štyri ukážky tvorivých programov ako predvedenie metódy práce a možné inšpirácie pre prítomných pedagógov. Podrobnejší popis dvoch z nich, Mesta Ivany Semjanovej a Abecedy Evy Čárskej sa objavili v minulých číslach časopisu Čs. loutkář *).

Belo Felix, ktorý prednáša na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, sa vo svojej hodine Urobme si pesničku zameril na rozvoj hudobnej tvorivosti dieťaťa. Prostredníctvom hry ho zoznamuje so základmi práce s hudobným motívom, piesňovou formou. Dieťa sa priamo aktivizuje a stáva sa spolutvorcom.

Deti, v tomto prípade tretiaci, sedia v kruhu a po úvodnom

* PaedDr. Alexander Gogal, CS. c., PhDr. Ivana Semjanová: Škola - dramatická hra - stavebnice. Čs. loutkář 7/92
Sáša Petrovická: Výlet do pravku v Bibiane. Čs. loutkář 3/91

zoznámení sa (predstavovanie sa) a vytlieskavanie svojho mena) hľadajú rôzne zvuky, ktoré sú schopné vydať pomocou rúk - tleskot, ťapot, búchanie do stehien, na zem, klopanie na zem, lúskanie prstami. Zvukmi zároveň ilustrujú ponúkané činnosti (pršanie, hrmenie, blýskanie sa, fúkanie vetra). Táto hra vrcholí krátkou rozprávkou, ktorú deti doprevádzajú už vyskúšanými zvukmi: Zúrila búrka, pršalo, blýskalo sa, bil hrom a fúkal vietor. Dážď pomaly utíchal, až celkom ustal a vyjasnilo sa. Zo zeme začali vyskokať prvé kvietky. Na stromoch spievali vtáčiky. Po lese skákal zajac a farbavo kráčal medveď. Prišla jar. Deti dostanú nástroje z Orfovej súpravy a zopakujú si rozprávkou s nimi. V ďalšej časti deti hľadajú pesničku. K jednoduchej melódii, ktorú im učiteľ zahrá na flaute, vymýšľajú text, ten si zaspievajú a vytlieskajú. Učiteľ potom deťom ponúkol ako východisko krátku, 8-veršovú báseň Daniela Heviera Búda na psa. Tentoraz opačným postupom, od textu k melódii, za spolupráce detí vzniká pesnička, sprevádzaná predtým vyskúšaným rytmickým tleskotom. Na záver hodiny si deti pesničku niekoľkokrát zaspievajú.

Dana Moravčíková, poslucháčka Pedagogickej fakulty v Nitre, demonštrovala postupy tvorivej dramatiky na jednej z tém prvouky pre prvákov, na do-

pravnej výchove. Dôraz zároveň kládla na dôležitosť hlasovej prípravy, rozcvičky detí i učiteľa.

Druhou časťou stretnutia Divadlo vo výchove bola otvorená diskusia. Prítomní pedagógovia zo všetkých typov škôl vrátane umeleckých, vedúci detských divadelných súborov, pracovníci Bibiany a Národného osvetového centra konštatovali veľkú informačnú bariéru, zamedzujúcu prenikaniu poznatkov a skúseností medzi tými, ktorí sa venujú alebo chcú venovať tvorivej dramatiky. Pociťala sa potreba vytvoriť centrum, ktoré by mapovalo situáciu na Slovensku, vytváralo a hľadalo inšpiračné zdroje, rozvíjalo kontakty. Logickým zastrešovaním takéhoto centra by mohlo byť Národné osvetové centrum, zdá sa však, že jeho možnosti, najmä finančné, sú značne obmedzené.

Každopádne jedným zo spôsobov, ako spríhľadniť situáciu a zviditeľniť ľudí, ktorí môžu a chcú pomôcť svojimi skúsenosťami, je vydávanie nepravdivého informačného spravodaja. Jeho prvé číslo vyjde do konca kalendárneho roka.

Stretnutie Divadlo vo výchove ponúкло inšpirácie a zároveň vytvorilo pracovný priestor. Stretli sa na ňom ľudia, ktorým záleží na spoločnej veci a dohodli sa na konkrétnych krokoch. A o to ide.

□ DOMINIKA NAVAROVÁ

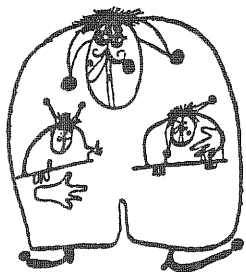
DRAMA v akcii

Co je to hodina dramatu? Múže probíhat v různých situacích, za různých podmínek, ale vždy to musí být vzrušení, pocit, že se děje cosi životně důležitého.

Škola je světlá a moderní, skoro strohá. Foyer dýchá pracovní atmosférou. Je tiché a na vyleštěné podlaze znějí naše kroky. Voní tu pasta na parkety a čisticí prostředky, vývěsky na protější stěně visí netečně - pocit neskutečnosti, jako by už ani neexistovala škola plná dětí.

Ticho přeruší přítlučené výkřiky, dusot, povídání, vrcholící rámus. Otevřít tyto dveře znamená najít jiný svět a vystavit se nebezpečí, že se octnete uprostřed rozruhu. Hodina dramatu právě končí. Třída

se klidně řadí, začíná odcházet do foyer a připojuje se k ostatním dětem, které už míří k různým učebnám. Prázdný sál se zdá ohromný a pochmurný, je plný tajemných zákoutí i světelných skvrn na podlaze. Závěsy jsou zataženy a reflektory vytvářejí nepravidelné loužičky světla a zdůrazňují tak vzorek vyleštěných parket. Prudké oranžové světlo nám svítí do očí. Vybledne s přilivem denního světla, učitel dramatu hlučně seskočí z pódia a začne třídit nějaké desky u gramofonu. Nenápadným gestem dá znamení následující třídě, aby šla dovnitř, sál je znovu plný dětí. Vstupují a zaujaté si mezi sebou povídají, v chůzi svlékají saka

co jiní zřejmě ucítili studené lino-
leum pod bosýma nohama.

"Jděte do koupelny a dobře se
umyjte. Nezapomeňte na uši. Vy-
čistěte si zuby a oblečte se."

Činnosti dětí se začínají rozlišovat.
Některé se zřetelně myjí v pyžamu,
jiné se nejprve zčásti obléknou. Ně-
kteří napodobují zvuk tekoucí vody
při napouštění umyvadla. Zavilý
odpor k mytí je předveden nedba-
lým a hlučným cákáním, ale něko-
lik jich zase strčí hlavu pod kohou-
tek. Příběh pokračuje a děti běží do-
lů k snídani, krájí si chleba a balí
věci s sebou ven.

V dobré náladě vyrazí na cestu chy-
tat autobus, hvízdají si, utíkají a po-
skakují. Pomáhá jim vyhrávající
amplión, stará nahrávka populární
hudby, věc, která přesně vyjadřuje
náladu odchodu, a děti na to reagují
dobře. Setkávají se s kamarády
a začíná cesta autobusem, ústící až
do frašky s imaginárním průvod-
čím autobusu.

Přechod od jedné činnosti k druhé
je zcela přirozený. Učitel nikdy nic
neříká dvakrát, ve skutečnosti sotva
přeruší akci: děti zřejmě slyší každé
slovo, aniž zvlášť naslouchají. Vět-
šinu času jsou naprosto ponořeny
do toho, co dělají, a jen občas, když
si potřebují najít pařez nebo vrbu,
uvědomují si sál a svoje sousedy.
Sál se každou chvíli změní v jiné
místo, někdy zvukem z gramofonu,
někdy prostě opravdovostí a zaujetím,
s nimiž děti uplatňují v příběhu
vlastní představy. Nápady se mění
úžasně a třída je v jednom momen-
tu hlučná a živá a v následujícím
zas tichá a hluboce soustředěná.

Jediná kontrola nálady je dána učí-
telovými pokyny, kde jsou a co dě-
lají, anebo druhem zvuku, který je
slyšet. Teď například trhají polní
květiny a poslouchají zpěv ptáků.
Ráno z Peer Gynta vytváří poklid-
nou atmosféru. Chodí po dvoře
a hladí kočky a psy, vydávají jejich
hlasy (někteří z chodců se vzdávají
své procházky, aby se jednoduše
stali psem ze dvora). Vybírají si

místo, jedí, odpočívají a začínají
hrát míčové hry. K tomu je použito
neobvyklé desky - téměř zapome-
nutého šlágru - rychlé rytmické ky-
tarové skladby Little Rock Get-
away. Po hrách a po malé chvilce ry-
baření se všichni věnují plavání.
Děti plavou pomalými línými tem-
py na Labuť z Tuonely a zaplňují
velké plochy sálu. Následují všech-
ny možné druhy zajímavých poku-
sů. Kdosi v koutě zkouší plavat na-
znak a přitom vypouští bublinky.
Brzo výlet končí, děti sbírají svoje
věci a míří k domovu - dešťová pře-
háňka vyvolává cestou mírnou pa-
niku. Až když konečně jsou už
všichni zpátky v posteli, je znovu
všechno tiché.

Tiše a jenom opatrně přerušuje učí-
tel kouzlo a volá třídu k sobě.
V docela jiné náladě, než když sem
přišli, je třída znovu nakupena v po-
lokruhu kolem gramofonu u paty
schůdku. Děti vypadají uvolněně
a spokojeně. Probíhá teď tichý roz-
hovor - zřejmě se chýlí ke konci,
když několik dětí ze třídy vstává
a sbírá svoje věci, zatímco učitel se
vrací, aby znovu roztřídil desky.

Kravaty jsou zase na svém místě,
bundy a vesty oblečeny a děti míří
ke dveřím, k nimž je táhne zřejmě
návyk formování do spořádaných
řad, připravených k odchodu. Od-
had času byl úplně přesný, zvoní
a učitel vede třídu ven do foyer.

To je jenom příklad hodiny drama-
tu. Je to ten druh činnosti, kterou
může dělat první ročník střední ško-
ly (11 - 12letí). Kdybychom se po-
dívali na druhý ročník, mohli by-
chom vidět scénu trhu v plném vy-
vrcholení - náhle omdlí stará dáma
nebo přijde posel, oznamující pří-
jezd krále. Třetí ročník nám může
ukázat malé skupiny nakupené ko-
lem sálu a tvořící svoje vlastní
scénky na určitý námět anebo celou
třídu pracující na tanečním dramatu
na téma Požár Londýna. Ať jde o ja-
koukoli činnost, první věc, která za-
razí pozorovatele, je atmosféra váž-
ného zaujetí.

Kouzlo popsané hodiny může
ovšem vzniknout jen někdy. Hodi-
na může hluboce zapůsobit na děti
stejně jako na učitele. Když takové
okouzlení učitel zažije, začne mít
představu, k čemu drama vůbec je.
I zkušený učitel dramatu bude mít
v nejlepším případě jen omezený
počet zcela úspěšných hodin. Po-
kud není připraven se s tím smířit,
bude brzy zklamán. I nejprostší vě-

ci mohou překazit nejlepší plány;
horké dusné odpoledne nebude nej-
vhodnější dobou pro výpravu do
Arktidy; i nejochtotnější třída nebu-
de v nejpřístupnější náladě, byla-li
právě přísně setfena pro nějaký ká-
zeňský přestupek kdekoli ve škole.
Kromě toho mnoho škol nedisponu-
je moderním sálem, vybaveným
oponou a reflektory, takže dá učite-
li více práce vyvolat potřebnou
atmosféru. Není to nepřekonatelná
překážka, protože většina dětí,
jsou-li skutečně zaujaty, si vytvoří
atmosféru bez ohledu na prostředí.
Prostor však je důležitý. Drama, jak
jsme je popsali, nemůže dojít svého
skutečného naplnění ve třídě. Po-
třebuje prostor pro volný pohyb.
Podstatnou věcí je nadšení založené
na upřímném víře, že tato práce má
skutečnou výchovnou hodnotu.

R. N. PEMBERTON-BILLING

J. D. CLEGG

*Z angličtiny přeložila Eva Machko-
vá*

To, co bylo před listopadem 1989
skoro nemyšlitelné, se dnes pomalu
stává skutečností: dramatická vý-
chova (tvořivá dramatika, výchov-
ná dramatika) vstupuje krůček po
krůčku, někde i skokem do škol.

Je to situace na jedné straně potěšu-
jící, ale na straně druhé i trochu
znervózňující, vzbuzující obavy:
Nezdiskredituj dramatickou vý-
chovu nepoučení nadšenci nebo do-
konce konjunkturální neumětelové,
kterých je i ve školách nemálo?
A jak by vlastně taková hodina dra-
matické výchovy nebo hodina s vy-
užitím dramatických her na obyčej-
né škole (základní či střední) mohla
(měla) vypadat?

Pro inspiraci nabízíme fiktivní re-
portáž z jedné anglické školy, kde
drama - abychom použili anglické
terminologie pro dramaturgii (dra-
matickou výchovu) - patří mezi
běžné normální předměty. Navzdory
tomu, že je to reportáž už ze 60.
let, tedy trochu retro, je to na ní vi-
dět jen podle některých rekvizit
(gramofon).

Ukázka je přetištěna z 9. svazku
edice Sešity dramatické výchovy -
Vyučování dramatu, který vydaly
Městská knihovna v Praze a Cen-
trum pro dětské aktivity v ARTA-
MĚ, kde je možné si publikaci rov-
něž objednat.

□ Připravil
JAROSLAV PROVAZNÍK